

УДК330.322 (477)

І. М. Кобушко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, Сумський державний університет

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕСТОРІВ НА РИНКУ ІНВЕСТУВАННЯ УКРАЇНИ

У роботі здійснено обґрунтування теоретичних положень щодо ролі та місця інституційних посередників на інвестиційному ринку, а також досліджено поточні тенденції розвитку даного сектора ринкової інфраструктури.

The work is carried out theoretical justification for the place and role of institutional intermediaries in the investment market and it is investigated current trends in the sector of market infrastructure.

Ключові слова: інституційний інвестор, інвестиційний ринок, обслуговуюча інфраструктура, фінансові посередники, компанія з управління активами.

Key words: institutional investors, investment market, service infrastructure, financial intermediaries, asset management company.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Діяльність інвестиційних посередників на вітчизняному ринку інвестування направлена, з одного боку, на масштабне акумулювання розрізаних грошових потоків суб'єктів господарювання та домогосподарств з метою їх трансформації в потужні інвестиційні активи для розвитку реального сектора національної економіки, а з іншого — на задоволення соціально-економічних потреб конкретного споживача, пропонуючи йому широкий арсенал інвестиційних послуг.

Діяльність інвестиційних посередників на практиці передбачає впровадження новітнього фінансового інструментарію. Такі інститути внаслідок своєї спеціалізації мають можливість отримувати додану вартість за рахунок економії, яка, у свою чергу, залежить від обсягів проведених операцій, повного аналізу платоспроможності реципієнтів інвестицій, адекватної стратегії фінансування інвестиційних проектів, контролю грошових потоків за ними і, як наслідок, рівномірного розподілу всіх ризиків. Таким чином, діяльність інституційних інвесторів направлена на сприяння юридичним та фізичним особам, що мають вільні заощадження, у їх перетворенні на працюючий в економіці капітал і вкладенні в перспективні напрями бізнесу, з паралельною диверсифікацією ризику.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблем функціонування інвестиційних посередників на інвестиційному ринку присвячені праці вітчизняних науковців, а саме: О. Барановського, П. Беленького, С.М. Козьменка, О. Другова, В. Корнєєва, В. Кремень, С.В. Леонова, Л.Ю. Сисоевої, О. Тивончук, О. Шевцової, І. Школьник та інших. Водночас ці дослідження здебільшого досліджують окремі аспекти функціонування ринку та діяльність окремих груп фінансових посередників, а спроби системного дослідження в даній сфері мають досить обмежені результати внаслідок відсутності повноцінної статистики ринків. Відповідно до цього існує нагальна потреба в подальших ґрунтовних дослідженнях місця та ролі інституційних інвесторів у розвитку вітчизняного ринку інвестування.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень ролі та місця інституційних посередників на інвестиційному ринку, а також дослідженні поточних тенденцій розвитку даного сектора ринкової інфраструктури.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Живаючи категорію "інституційний інвестор", більшість авторів наголошують на посередницькій ролі даних учасників інвестиційного ринку, з одно-

го боку, та інфраструктурній — з іншого. На думку авторів [2], фінансова інфраструктура типологічно розподіляється на:

— управлінську інфраструктуру, функціональне значення якої полягає в організації управління в секторі державних фінансів;

— обслуговуючу інфраструктуру, до складу якої входять посередники-організатори діяльності на ринку фінансових послуг (фондові та валютні біржі, брокерські та дилерські контори, реєстратори, клірингові центри тощо);

— інституційну інфраструктуру, до якої належить низка фінансових організацій, покликаних здійснювати спеціалізоване посередництво в операціях із залучення, акумуляції, переміщення від інвесторів до позичальників та відповідно ефективного вкладення грошових ресурсів.

На думку Л.Ю. Сисоевої, інвестиційних посередників необхідно класифікувати на дві групи, які "виконують принципово різні функції і належать до різних структурних елементів інвестиційного ринку" [3, ст. 32]:

— інституціональні інвестори, що провадять посередницьку діяльність між індивідуальними інвесторами — компаніями та фізичними особами, — та реципієнтами інвестицій — емітентами. Метою їх діяльності є безпосереднє накопичення вільних фінансових ресурсів резидентів та/або нерезидентів, як правило, в "подрібненому" вигляді і їх подальше спрямування на великі інвестиційні потоки для емітентів — суб'єктів господарювання, органів самоврядування та державної влади тощо;

— інфраструктурні інвестиційні посередники, які представлені різноманітними професійними учасниками ринку інвестування (рис. 1).

І.О. Школьник [6] розподіляє фінансових посередників за критерієм типу здійснюваних ними операцій, причому інвестиційна природа діяльності характерна для групи "інвестиційних посередників", до яких автор зараховує інвестиційні фонди, інвестиційні банки та компанії з управління активами (КУА) (рис. 2).

Страхування	Інвестиційний ринок			
	Кредитний ринок		Фондовий ринок	
	Інституційна інфраструктура		Обслуговуюча інфраструктура	
Страхові Компанії	Комерційні банки	Інститути спільного інвестування	Організаційні посередники	Посередники, що надають послуги
Недержавні пенсійні фонди	Небанківські кредитні установи			
	Лізингові компанії	Компанії з управління активами		
	Фінансова інфраструктура		Агенти інвестиційного ринку	

Рис. 1. Інституційна структура інвестиційного ринку [4]

Рис. 2. Класифікація фінансових посередників за характером здійснення операцій [6]

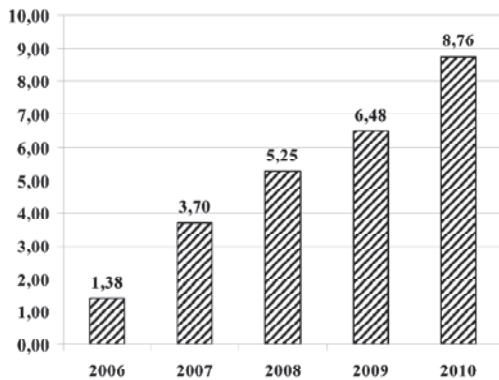

Рис. 3. Загальна вартість активів ІСІ у 2006—2010 роках, млрд грн. [1]

У роботі [5] зазначається, що сфера посередництва на ринку фінансових послуг складається з чотирьох відносно самостійних секторів, а саме: банківського (універсальні та спеціалізовані банки), небанківського кредитного (кредитні спілки, ломбарди, лізингові та факторингові компанії), страхового (страхові компанії та недержавні пенсійні фонди) та інвестиційного (інвестиційні фонди та інвестиційні компанії). Спробуємо дати характеристику діяльності інститутів спільного інвестування (ІСІ) в Україні як одного з найбільш перспективних напрямів диверсифікації інвестиційної діяльності.

Внаслідок активного зростання фондового ринку протягом 2010 року сукупна вартість активів ІСІ зросла на 35,18%, або

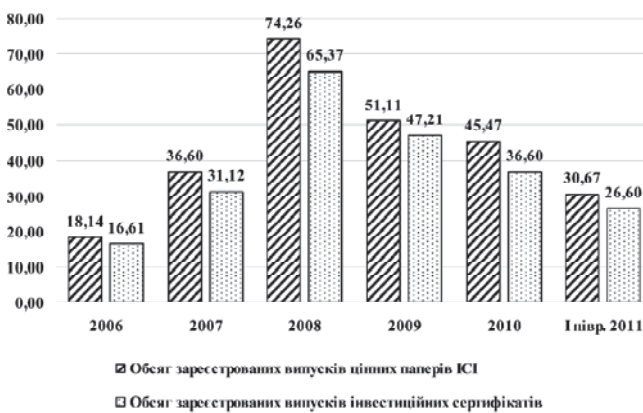

Рис. 4. Динаміка обсягу зареєстрованих випусків цінних паперів ІСІ та обсягу зареєстрованих випусків інвестиційних сертифікатів ПІФ відповідно, млрд грн. (складено на основі [1; 8])

відповідно на 2,28 млрд грн., що на кінець року склало 8,76 млрд грн. (рис. 3).

Структура активів ІСІ за категоріями використовуваних інструментів протягом 2010 року зазнала відчутних змін. Всі типи фондів, крім венчурних, істотно "втратили" частку акцій та облігацій підприємств. Остання тенденція була помітною ще у 2009 році, поряд із зростанням відносної вартості інвестицій у державні цінні папери, а також "інші" активи; у відкритих фондах — додатково грошових коштів на банківських рахунках, що не в останню чергу було зумовлено активізацією залучення коштів новим учасником ринку [7].

У 2010 році сукупний обсяг випусків цінних паперів ІСІ склав 45,48 млрд грн., що менше на 12,4% порівняно з попереднім періодом. Щодо інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів (ПІФ), то 130 їх випусків забезпечили 36,60 млрд грн. номінальної вартості, що на 29% менше за показник 2009 року (рис. 4).

У четвертому кварталі 2010 року ДКЦПФР зареєструвала максимальний обсяг емітованих інвестиційних сертифікатів ПІФ на рівні 14,39 млрд грн.; протягом року — 8,87 млрд грн. акцій корпоративних інвестиційних фондів (КІФ). Таким чином, валова номінальна вартість останніх (обігових інструментів) зроста майже на 5 млрд грн., або у 2,2 рази.

Станом на перше липня 2011 року сукупна номінальна вартість зареєстрованих ДКЦПФР інвестиційних сертифікатів ПІФ склала майже 250 млрд грн. Протягом першої половини 2011 року була проведена реєстрація 66 випусків зазначених інструментів обсягом 26,60 млрд грн. [8].

ВИСНОВКИ

Як показали результати дослідження, в структурі вітчизняного середовища інституційних інвесторів роль інвестиційних фондів та компанії парабанківської системи залишається на низькому рівні з огляду на недосконалість законодавчого регулювання, історично сформовану модель фінансової системи країни, потреби споживачів інвестиційних послуг.

Література:

- Річний звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua/activities/annual>.
- Федосов В.М. Інституційна фінансова інфраструктура України: сучасний стан та проблеми розвитку / В.М. Федосов, В.М. Опарін, С.В. Львовичкін // Фінанси України. — 2008. — № 12. — С. 3—21.
- Сисоєва, Л.Ю. Банки України в інтеграційних процесах та інвестиційному ринку: дис. ... канд. економ. наук: 08.00.08 — Гроші, фінанси і кредит: захист 25.03.2011 / Л.Ю. Сисоєва, 2011. — 288 с.
- Львовичкін С. Фінансова інфраструктура ринкової економіки: концептуальні підходи / С. Львовичкін, В. Опарін, В. Федосов // Економіка України. — 2008. — № 11. — С. 57—71.
- Левченко В.П. Діяльність фінансових посередників на ринку фінансових послуг України. / В.П. Левченко // Вісник Української академії банківської справи. — 2010. — № 2. — С. 36—41.
- Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку: монографія / І. О. Школьник. — Суми: ВВП "Мрія-1" ТОВ, УАБС НБУ, 2008. — 348 с.
- Аналітичний огляд ринку спільного інвестування у 2010 році [Електронний ресурс] / Українська асоціація інвестиційного бізнесу. — Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua/files/articles/1422/57/2010.pdf>.
- Звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку протягом I півріччя 2011 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua/activities/annual>.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2011 р.